

Een interview met Abdelkader Benali

Voor weinig mensen is hij nog onbekend, vele kennen hem als de 30-jarige Berber-Marokkaan of de 'allochtone' schrijver die twee keer de El Hizra prijs won en zich daarna ontwikkelde tot een van de beste Nederlandse auteurs.

Maar ook in Europa en in de Arabische wereld worden zijn boeken gelezen. Zijn roman *Bruiloft aan Zee* is inmiddels vertaald in dertien talen. 'Nu nog een Arabische vertaling en dan ben ik tevreden!' aldus Abdelkader Benali.

Publiek

'In de eerste plaats heb ik mijn boeken voor mezelf geschreven. Veel van wat ik denk en vind is tussen de regels door te lezen in mijn boeken. Mijn boeken zijn op robotachtige manier geschreven, waarbij de robot wel een hart en een hoofd heeft. Als ik heel erg geïnspireerd ben, leg ik er veel van mezelf in. Dat creëert een intimiteit die verder gaat dan de sjablonen van hoe we eigenlijk over elkaar praten, zoals dat in het leven gaat. Ik wil me ontrukken aan het gelul, aan al die polarisaties zoals bijvoorbeeld "Je bent dé Marokkaan."

'Iedereen heeft vrijheid van meningsuiting en lezing, daardoor is mijn publiek zeer gemêleerd. Mijn boeken worden veel uitgeleend in bibliotheken en worden op de literatuurlijst van middelbare scholen geplaatst. Dat doet goed. Soms krijg ik te horen dat het boek te snel uit was. Als mensen niet door mijn boeken heenkomen vanwege de langdradigheid van zinnen, raad ik ze aan om het na een half jaar opnieuw te proberen.'

Literatuur

'Ik betreur het dat er tegenwoordig nog maar weinig echte literatuur bestaat. Vroeger werden kinderen grootgebracht met literatuur. Tegenwoordig is die leestrategie te zoeken. Lezen behoort tot de opvoeding. Je moet als kind gestimuleerd worden om boeken uit de 19^e eeuw te kunnen lezen. Helaas zijn de meeste boeken heden ten dage publieksgericht en zeer commercieel. Het lezen van boeken heeft niks meer te maken met het echte lezen, het proeven van woorden, het ontdekken van een nieuwe horizon, woorden die de geest stimuleren. Ik zie het als mijn taak om als schrijver te blijven communiceren met mijn literaire voorgangers. Dat maakt het schrijven voor mij ook makkelijker. Momenteel ben ik bezig met een boek over orgaantransplantatie. Er wordt zoveel over gepraat tegenwoordig, dat ik wel eens het naadje van de kous hiervan weten wil.'

Foto: Maarten Slagter

Allochtone levende talen

'Wat ik vind van het aanbieden van de zogenaamde allochtone levende talen in het voortgezet onderwijs? Ik vind dat het vanuit de politiek niet goed geregeld is. Het aanbieden van het Turks, het Spaans en het Arabisch zie ik als het tegemoetkomen van etnische minderheden. Als je het goed wilt doen, dan zou je dus ook het Tamazight, Koerdisch en Papiamentto moeten aanbieden, omdat die talen ook gesproken worden door de minderheden in Nederland.

'Daarnaast vind ik dat behalve de taal ook de cultuur moet worden onderwezen. Per slot van rekening zijn het Russisch, het Spaans en het Arabisch grote cultuurtalen. Iemand die Arabisch leert, zou ook onderwijs moeten krijgen in de klassieke Arabische poëzie. Ik zou pleiten voor het aanbieden van het Arabisch, Russisch en andere talen in een lange-trajectvariant en niet als een startersvak.

'Taalonderwijs gaat over het leven van structuren, analytisch denken, via een taal krijg je opening tot de humaniteit. Dat ontbreekt bij de mensen. Mensen die het Arabisch associëren met extremisme en islam zijn kortzichtig en zouden een heropvoeding moeten krijgen. Ik vind het heel triest dat het vak Arabisch en de docenten Arabisch momenteel in minder goede omstandigheden verkeren. Mijn boodschap aan hen is: laat je niet kisten door die kortzichtige mensen. Voel je niet zwak. Blijf geloven in de prachtige Arabische taal en in de communicatie tussen leerling en docent.

'Onthoudt als taaldocent dat je door de hiërarchie leerlingen iets kunt leren waar zij de rest van hun leven iets aan hebben. Dat moet voorop staan. Het moet draaien om de liefde voor de taal.' SH ■

Wie zich geroepen voelt om de boeken van Abdelkader Benali in het Arabisch te vertalen, kan contact opnemen met Samira Haddad, telefoon 06-14533173.

BEOORDELING TAALVAARDIGHEID IN HET MBO

Expertmeeting in Zwolle. Foto: Marianne Driessen.

Een hoofdrol voor het TAALPORTFOLIO?

Het taalportfolio is een instrument dat steeds vaker wordt ingezet in het bve, mbo en op ROC's. Tot nu toe gebruiken de meeste scholen het als een begeleidingsinstrument. Door verschillende ontwikkelingen blijkt echter dat het taalportfolio ook een rol gaat spelen in de examinering van leerlingen en studenten. In dit artikel geeft Marianne Driessen een overzicht van de verschillende rollen van het portfolio en de problemen waar opleiders op stuiten bij het samenvoegen van de didactische en de rapporterende functie van het taalportfolio.

Marianne Driessen

23 september 2005 vond er op het Deltion College in Zwolle een expertmeeting plaats over toetsing van taalvaardigheden (moderne vreemde talen) in het mbo. De aanleiding hiertoe was driedelig. Op de eerste plaats liggen er de aanbevelingen van een evaluatie van het Taalportfolio bve (beroepsonderwijs en volwasseneneducatie) over de jaren 2001-2004, waarin gepleit wordt om ook de rapporterende functie ervan te gaan gebruiken, dus het taalportfolio als examendossier. Op de tweede plaats krijgt het middelbaar beroepsonderwijs te maken met een nieuwe, competentiegerichte kwalificatiestructuur waarin de talen een duidelijke plek hebben gekregen. En ten slotte experimenteert een aantal ROC's met een nieuwe vorm van examinering van de talen waarbij, voor het eerst in Nederland, het taalport-

folio als examendossier wordt gebruikt. Genoeg stof tot nadenken en discussie: een bijrol of een hoofdrol voor het taalportfolio?

Evaluatie Taalportfolio bve

Het Taalportfolio bve was in 2001 de eerste versie die door de Raad van Europa werd goedgekeurd en zich Europees Taalportfolio mocht noemen. In 2004 werd het tijd om de balans op te maken van drie jaar gebruik in het mbo. Deze evaluatieronde werd eind 2004 uitgevoerd door CINOP en SLO.

Er werd met tien ROC's gesprekken gevoerd over de inrichting van het mvt-onderwijs op de desbetreffende school en de functie van het taalportfolio daarbinnen. Daarnaast werd gebruik gemaakt van informatie over invoering en gebruik van het taalportfolio uit de verslagen van de Reflectiegroep Taalportfolio, een groep van

docenten en taalcoördinatoren van een aantal ROC's, die vier keer per jaar bijeenkomt om praktische zaken rond de invoering van geflexibiliseerd, competentiegericht talenonderwijs en de rol van het taalportfolio daarbinnen met elkaar te bespreken. Een deel van het onderzoek richtte zich op de rapporterende functie van het taalportfolio: in hoeverre wordt het al gebruikt als examendossier?

Uit de evaluatie bleek duidelijk dat de meeste scholen het taalportfolio gebruiken in zijn didactische functie, dus als begeleidingsinstrument bij het leren. De scholen gaven aan dat tijdens de invoering van het taalportfolio duidelijk werd dat een dergelijk instrument pas echt goed gaat werken als je ook je onderwijs competentiegericht hebt ingericht. Dat wil zeggen dat je het taalonderwijs structureert rondom prestaties die door de leerling moeten worden geleverd. In een dergelijke competentiegerichte en op de leerling gerichte aanpak is het taalportfolio slechts een middel om tot het doel, het leveren van prestaties, te komen. Er zijn nog weinig scholen die het taalportfolio in zijn rapporterende functie inzetten. Meestal worden er nog min of meer traditionele gestandaardiseerde toetsen gegeven voor de hele groep of klas op het einde van het jaar of de opleiding. Eén ROC, het Friesland College, heeft wel al een nieuwe toetsprocedure voor de talen ontwikkeld, gebaseerd op het taalportfolio als examendossier. Andere scholen experimenteren ermee.

'Het motto van ons ROC is: "laten zien wat je kan". Idealiter willen we vanuit situaties die zich voordoen, aan opdrachten werken, zie bijvoorbeeld secretaresses die een rondleiding voor buitenlandse docenten moeten verzorgen. Vanuit die filosofie moet je dus niet van tevoren alles dichtspijkeren met verplichte opdrachten voor het examen. Er kan bijvoorbeeld buitenlands bezoek komen; daar kun je voor leerlingen een zinvolle opdracht aan vastknopen. Er wordt een format gebruikt om te analyseren welke competenties in een opdracht zitten. Dat format wordt gebruikt voor zowel het opzetten van simulaties als voor het analyseren van de competenties die je kunt beoordelen door leerling in een praktijksituatie te brengen. De opdracht wordt dan gemaakt aan de hand van een situatie in de praktijk. [...]

De manier waarop wij beoordelen in het talencentrum vormt onderdeel van het streven binnen ons ROC om "anders" te gaan beoordelen, om recht te doen aan de competenties van leerlingen.'

Uit: Liemberg, Driessen & Van Kleunen (2004). *Evaluatie Taalportfolio bve 2001-2004*. 's-Hertogenbosch: CINOP.

Nu het gebruik van het taalportfolio gestaag groeit (er komen ieder jaar enkele ROC's bij en daarmee enkele duizenden leerlingen) kan het instrument naast de didactische functie ook een functie gaan vervullen bij toetsing en examinering. Een van de aanbevelingen uit het rapport was dan ook: Zorg voor verankering van de rapporterende functie van de taalportfolio in de hele bve-sector.

Taalcompetentieprofielen

Voor wie niet helemaal bekend is met het mbo in Nederland eerst even wat uitleg over wat in het voortgezet onderwijs de eindtermen heet. In het mbo worden de kwalificatieprofielen (documenten waarin de competenties die een beginnende beroepsbeoefenaar moet beheersen, zijn beschreven) ontwikkeld door de Kenniscentra voor Beroepen en Bedrijven (KBB's). Een paritaire commissie, waarin zowel het bedrijfsleven als het onderwijs zijn vertegenwoordigd (de Kenniscentra en de ROC's/AOC's), bepaalt uiteindelijk wat er ook nog in verweven moet worden met betrekking tot toegevoegde competenties die te maken hebben met leren (doorstroom naar het hbo) en burgerschap (functioneren in de maatschappij). Uiteindelijk stelt de minister van onderwijs de kwalificatieprofielen vast.

Bij het opstellen van de eisen aan een dergelijk kwalificatieprofiel is goed gekeken naar de plaats en de rol van 'taal'. Die zit meestal 'verstopt' in omschrijvingen als: 'moet goed kunnen communiceren in woord en geschrift over alle onderwerpen aangaande het vakgebied, zowel in het Nederlands als in een vreemde taal'. Daaruit kan niet worden afgeleid hoe goed iemand een taal zou moeten beheersen en welke talen eventueel verplicht zijn voor een bepaald beroep. Daarom is de eis opgenomen om zowel voor Nederlands als voor elke genoemde vreemde taal een zogenaamd taalcompetentieprofiel op te stellen.

Dit taalcompetentieprofiel moet worden opgesteld na een gedegen analyse van de talige taken in een beroep en moet gebaseerd zijn op het Raamwerk MVT (een bewerking van het *Common European Framework of Reference*, met voorbeelden van *can-do statements* uit het beroepsonderwijs). Er kan gedifferentieerd worden naar vaardigheid en een tweede moderne vreemde taal kan op een lager of ander niveau worden gedefinieerd. Binnen één niveau kan nog de focus worden gelegd op bepaalde subvaardigheden of contexten zoals die in het Raamwerk MVT zijn onderscheiden.

Deze verandering van losse eindtermen naar een samenhangend profiel van een brede taalcompetentie is een grote verbetering en biedt grote vrijheid om het

talenonderwijs in te richten. Vooral biedt het kansen voor de inzet van het taalportfolio: de prestaties van de leerling kunnen worden 'afgemeten' aan de 'meetlat' die het Raamwerk (*Common European Framework of Reference*) eigenlijk is. Een niveau is hierbij geen échte grens (zoals in het kader) maar een vloeiend verloop van een ontwikkeling.

Expertmeeting

Voor de expertmeeting in september waren taalkundigen, toetsdeskundigen en praktijkdeskundigen uit het mbo uitgenodigd om mee te denken en te discussiëren over nieuwe vormen van toetsen die recht doen aan het werken met het taalportfolio als didactisch instrument. Kun je dan nog wel aankomen met gestandaardiseerde toetsen? Uit deze discussie kwamen de volgende drie belangrijke thema's met dilemma's naar voren:

1. Beoordelen van taalvaardigheid moet in de praktijk, in authentieke situaties, plaatsvinden.
Dilemma: Ja, daar zijn we het allemaal mee eens. Maar het lukt niet om zoveel en zo gevarieerde stageplaatsen te vinden of voor alles goede simulaties op te zetten om dit doel te halen.
2. Toetsing van taalvaardigheid moet vooral beroepsgericht zijn.
Dilemma: Ja, maar algemene taalvaardigheid, social talk, interculturele vaardigheden zijn misschien nog van meer belang dan pure beroepsgerichtheid. Ook dat moet een plek krijgen en gewaardeerd worden in de toetsing.
3. Naast portfolio beoordelingen blijven gestandaardiseerde toetsen nodig.
Dilemma: Hoe betrouwbaar zijn beoordelingen van een taalportfolio? Zijn de beoordelingen van verschillende docenten en de verschillende scholen wel hetzelfde? Moeten we niet ook gestandaardiseerde toetsen inzetten voor de betrouwbaarheid van onze eigen beoordelingen?

Van dilemma's naar keuzes

Uit de discussies bleek duidelijk dat elke keuze in het proces van beoordeling zorgt voor dilemma's. Dat dwingt ons ertoe te gaan nadenken over de manier waarop die dilemma's met elkaar kunnen worden verzoend. Hoe kunnen we bij een keuze voor het één de voordelen uitbuiten en de nadelen tot een minimum beperken? Bijvoorbeeld: hoe kunnen we het taalportfolio inzetten als examendossier en tegelijkertijd de betrouwbaarheid van deze manier van toetsing waarborgen? En hoe

NIVEAU	B1 Gesprekken voeren
VAARDIGHEID	Kan met redelijk gemak deelnemen aan gesprekken over onderwerpen uit het dagelijkse leven, gericht op het onderhouden van sociaal contact en het regelen van zaken.
SUBVAARDIGHEID	1 Werkcontacten in face-to-face situaties
TAALTAKEN	<ul style="list-style-type: none"> • Verzoeken om algemene informatie over producten en diensten van het eigen bedrijf zelfstandig afhandelen. • Informatie over prijzen, algemene leveringsvoorwaarden enzovoort doorgeven. • Bestellingen plaatsen en opnemen. • Klachten aannemen en doorgeven. • Een eenvoudig verkoopgesprek voeren. • Een eenvoudig sollicitatiegesprek voeren: antwoord geven op vragen naar feitelijke informatie, aangeven waarom de baan aantrekkelijk is, wat de redenen voor het solliciteren zijn enzovoort.
TAALSITUATIES	<ul style="list-style-type: none"> • In het bedrijf waar hij werkt, moet de lerende klanten te woord kunnen staan. Hij kan in dergelijke gesprekken verzoeken van buitenlandse klanten om algemene informatie met betrekking tot producten en diensten van het bedrijf (prijzen, algemene leveringsvoorwaarden enzovoort) en bestellingen zelfstandig afhandelen zolang het routinematige zaken betreft. • De lerende werkt in een winkel waar veel buitenlandse klanten komen. Hij kan de klanten te woord staan en een eenvoudige verkoopgesprek voeren. • De lerende is door een buitenlands bedrijf uitgenodigd voor een sollicitatiegesprek. Hij kan daarin antwoord geven op vragen naar feitelijke informatie. Ook kan hij op een eenvoudige manier aangeven waarom de baan aantrekkelijk is, wat de redenen voor het solliciteren zijn enzovoort.

Voorbeeld uit het Raamwerk MVT. Bron: <www.trefpunttalen.nl>

	LUISTEREN	LEZEN	GESPREKKEN VOEREN	SPREKEN	SCHRIJVEN
C2					
C1					
B2.2					
B2.1	Begrijpt meer complexe informatie over onderwerpen uit het dagelijkse leven en de wereld van opleiding en beroep in voldoende mate om de draad van het betoog te volgen.				
B1		Kan feitelijke teksten over onderwerpen uit de eigen werk- of leefomgeving lezen met een redelijke mate van begrip.	Kan met redelijk gemak deelnemen aan gesprekken over onderwerpen uit het dagelijkse leven, gericht op het onderhouden van sociaal contact en het regelen van zaken.	Kan een eenvoudige uitleg geven over vertrouwde onderwerpen uit de eigen leef- en werkomgeving.	Subvaardigheid: 1 Aantekeningen, memo's en formulieren. Kan binnen de dagelijkse werkroutine aantekeningen maken en korte berichten schrijven.
A2					
A1					

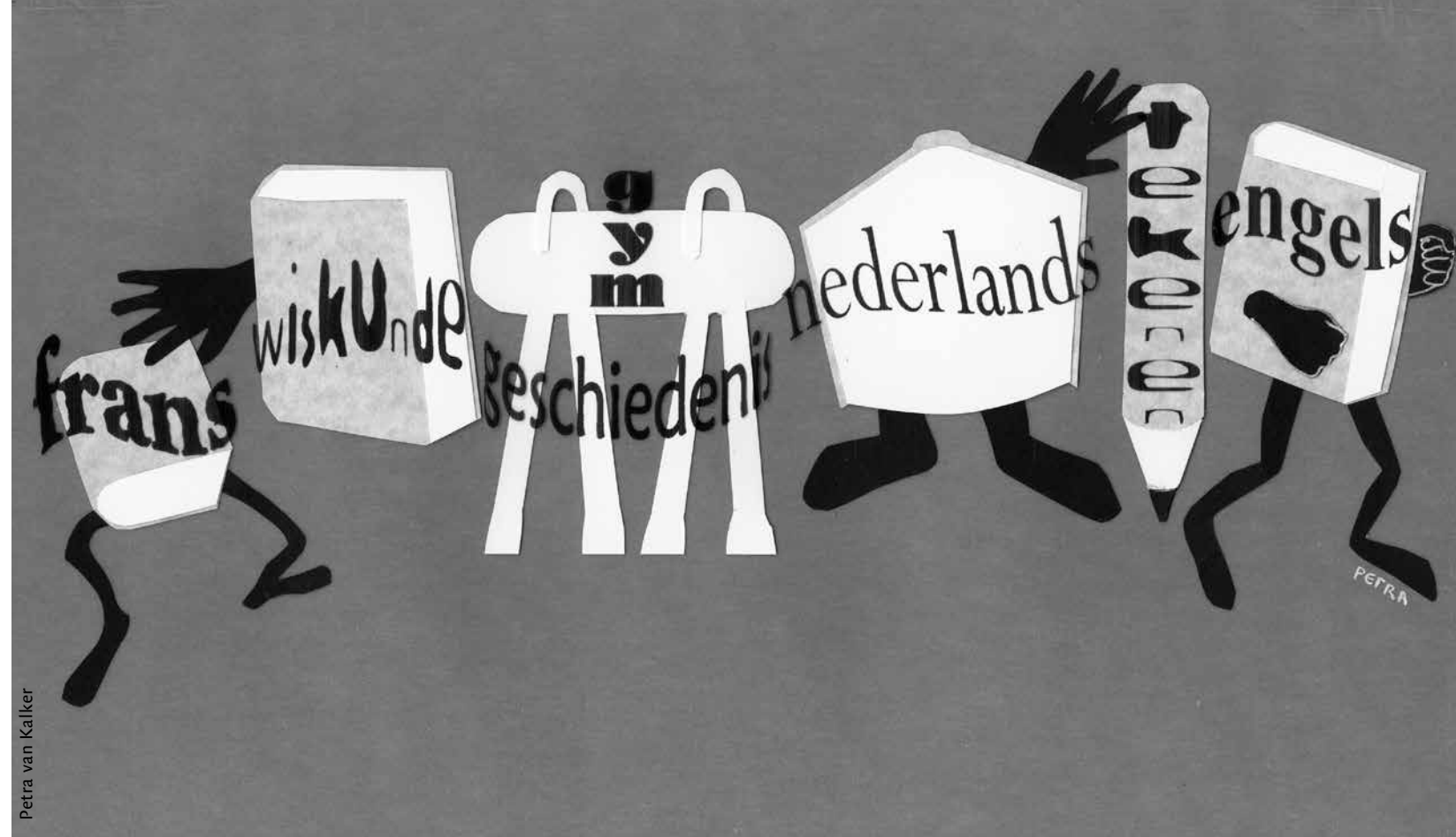
Voorbeeld van een taalcompetentieprofiel Engels voor een Vormgever Ruimtelijke Presentatie en Communicatie, niveau 4.
Bron: Kwalificatiedossier Savantis, mei 2005

kunnen we authentiek toetsen terwijl het gros van onze leerlingen geen internationale stage kan volgen? En wat kan de rol zijn van gestandaardiseerde toetsen in een portfolio benadering?

Iedereen was het erover eens dat je beoordeling niet als sluitstuk van een opleidingstraject moet zien, maar als een continu proces, waarbij leren en beoordelen steeds twee kanten van één proces zijn. Een belangrijk punt dat naar voren kwam is het scholen van taaldocenten tot assessoren. Daarnaast kan het zinvol zijn om op bepaalde onderdelen gestandaardiseerde toetsen in te zetten en de resultaten daarvan mee te wegen in het portfolio. Ze kunnen ook worden gebruikt om de betrouwbaarheid van de beoordelingen van de assessoren te meten en te waarborgen. Ten slotte draait het alle-

maal om het ontwerpen van een verantwoorde mix: veel verschillende toetsmomenten, verschillende toetsvormen en verschillende beoordelaars. En een gestandaardiseerde, eventueel internationaal erkende toets met certificaat kan een mooie aanvulling op een rijk gevuld taalportfolio zijn. De eerste stappen in die richting worden ook al gezet met een pilot van het Goethe Instituut en enkele ROC's met een certificaat Duits op A1 niveau in combinatie met de portfoliomethodiek. De beweging zit erin, de bal is aan het rollen. Wat de hoofdrol krijgt, blijft nog even spannend... Misschien is de uitkomst wel een dergelijk samenwerkend duo! ■

Marianne Driessen is senior opleidingskundig adviseur op het gebied van talen en ICT bij CINOP (Centrum voor Innovatie van Opleidingen) in 's-Hertogenbosch.

SOS: Samenhang Op School Samenhang in de vernieuwde onderbouw

Bij iedere onderwijsvernieuwing blijkt het onderwijs een tumultueus speelveld te zijn. Docenten, schoolleiders, uitgever, vakdidactici, ondersteuningsinstellingen, lerarenopleiders en de Projectgroep Onderbouw-VO doen allemaal hun eigen duit in het zakje van de vernieuwing. In het krachtenspel van alle betrokken partijen loopt de eindgebruiker van de vernieuwing het risico buiten beeld te blijven: de leerling. Bij elke kleine en grote stap op weg naar meer samenhang in de onderbouw geldt uiteindelijk dan ook maar één simpele vraag: wat schiet de leerling ermee op?

Tiddo Ekens

In de aanloop naar de goedkeuring van de plannen voor de nieuwe onderbouw heeft het niet ontbroken aan opwinding. Al snel werd bijvoorbeeld gesuggereerd dat het vak Nederlands als afzonderlijk vak zou worden opgeheven. Leerlingen passen taal immers overal en altijd toe, zodat je Nederlands volgens deze redenering

duis prima kunt onderbrengen bij andere vakken. Ook de moderne vreemde talen zouden hun vaste plaats in het rooster kunnen vergeten. Periodisering – oftewel een tijdelijke intensieve onderdompeling – zou een effectievere manier zijn om een moderne vreemde taal te verwerven.

In de plannen voor de onderbouw is er echter geen sprake van opheffing van welk vak dan ook, terwijl ook bovengenoemde periodisering niet wordt opgelegd.